

A MAGYAR TELEKOM CSOPORT

ÉSZREVÉTELEI ÉS JAVASLATAI

A „FÖLDGÁZ NAGYKERESKEDELMI MODELL- ALTERNATÍVÁK 2015 UTÁN MAGYARORSZÁGON” CÍMŰ DOKUMENTUMHOZ

2012. november 30.

A Magyar Telekom Csoport (a továbbiakban: Magyar Telekom) üdvözlí a „Földgáz nagykereskedelmi modell-alternatívák 2015 után Magyarországon” című konzultációs anyag (továbbiakban: Földgáz piaci vízió) véleményezésének lehetőségét és a Nemzeti Fejlesztési Minisztérium (továbbiakban: Minisztérium) azon törekvését, hogy a kérdésben egyeztetéseket folytasson az érintett szereplőkkel.

A Magyar Telekom az ország legnagyobb, integrált hírközlési és IT szolgáltatójaként 2010 májusa óta kereskedői engedélyesként villamos energia és földgáz kiskereskedelmi szolgáltatásokat is nyújt mind lakossági, mind üzleti ügyfelek részére az ország egész területén. Energiapiaci szereplőként fontosnak tartjuk, hogy a hazai energia piac működése és szabályozása hosszú távú kiszámíthatóságra és fenntarthatóságra épüljön, melynek egyik nagyon fontos eleme, hogy milyen nagykereskedelmi modell kerül kialakításra.

A kiszámítható és fenntartható energiapiac, valamint a Nemzeti Energiastratégiában meghatározott célok (ellátásbiztonság, importfüggőség csökkentése stb.) elérésének és a földgáz–kereskedelmi piac jövőbeli hatékony működésének alapvető feltétele azonban, hogy a kialakításra kerülő nagykereskedelmi modell a piaci szereplők összefogásával és aktív részvételével, a közöttük kialakult konszenzus révén jöjjön létre.

Jelen konzultációs sorozat létrejötté véleményünk szerint megfelelő fóruma lehet az érdekek szükséges összehangolásának, ugyanakkor fontosnak tartjuk, hogy a konzultációs alkalmak és egyeztetési lehetőségek folytatódjanak mindaddig, amíg a kulcskérdésekben általános piaci egyetértés születik.

1. Háttér

❖ Egyetért-e azzal, hogy a magyar kormánynek lényeges mozgástere van a 2015 utáni gáz nagykereskedelmi piaci modell kialakításában?

Véleményünk szerint a magyar kormánynek lényeges mozgástere van a 2015. utáni földgáz nagykereskedelmi piaci modell kialakításában, ezen felül azonban Magyarország régióon belüli szerepvállalásának (pl. tárolók regionális hasznosítása, közép-európai HUB szerep) erősítésében is jelentős szerepe és egyben felelőssége is van, részben a megfelelő jogszabályi környezet kialakítása, részben a magyarországi érdekek EU-n belüli hatékony képviselete révén.

A sikeres érdekérvényesítésnek (melyet a szomszédos országok erős ellenérdekeltsége nehezít) és a földgáz-nagykereskedelmi piac jövőbeli hatékony működésének alapvető feltétele azonban, hogy a modell kialakítása és kiválasztása a piaci szereplők összefogásával és aktív részvételével, valamint a szereplők különböző – sokszor egymással, a fogyasztói és az összpiaci érdekekkel – ellentétes érdekeinek összehangolásával történjen. Utóbbi nélkül véleményünk szerint az állam, illetve a piaci szereplők nem érhetik el fenti célokat.

Jelen konzultációs sorozat létrejötte véleményünk szerint megfelelő fóruma lehet az érdekek szükséges összehangolásának, ugyanakkor fontosnak tartjuk, hogy a konzultációs alkalmak és egyeztetési lehetőségek folytatódjanak mindaddig, amíg a kulcskérdésekben általános piaci konszenzus születik.

Mindezek mellett nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy a kormányzat mozgásterét több körülmény is befolyásolja, így különösen a (i) beszerzési források rendelkezésre állása és az azokhoz való hozzáférés (műszaki, jogi stb.) feltételei, valamint (ii) hazánk nemzetközi és európai uniós kötelezettségei. A legfontosabb feladat ezen szempontok mentén megtalálni a Magyarország számára legkedvezőbb, hosszabb távon is működőképes és fenntartható modellt.

- ❖ Hogyan ítéli meg a nagy nemzetközi infrastruktúra-beruházások (lengyel és horvát LNG terminálok, Déli Áramlat, Nabucco, Észak-Dél folyosó) megvalósulási esélyeit, és hogyan járulhatnak hozzá az útvonal- és forrásdiverzifikációs célokhoz?

Meglátásunk szerint ezen gigaprojektek megvalósulási esélyei az infrastruktúrával nem rendelkező piaci szereplők számára, a jelenleg elérhető információk alapján nagyon nehezen megítélhetők. Az egyértelmű szándék ellenére az egyes projektek tényleges megvalósulása mindaddig bizonytalan kimenetelűnek tekinthető, amíg az egyes projektek nem jutnak el egy olyan megvalósítási fázisba, amikor már nehezebb leállítani, mint megvalósítani őket. Ugyanakkor nem lehet figyelmen kívül hagyni, hogy fent említett infrastruktúra-beruházások az Európai Unió alapvető célkitűzését jelentő egységes belső piaci működés és forrásdiverzifikációra alapozott ellátásbiztonság megvalósulásának alapját is jelentik, amely véleményünk szerint megfelelő garanciát jelenthet a tervezett projektek kivitelezésére vonatkozóan.

Mindazonáltal a nemzetközi infrastruktúra-beruházások kiemelkedően fontosak hazánk sikeres jövőbeli régiós gázpiaci szerepvállalásában is, és alapját jelentik a Nemzeti Energiastratégiában is megfogalmazott, az export-függőség csökkentésére, illetve a verseny erősítésére vonatkozó törekvéseknek is, ezért Magyarországnak alapvető érdeke, hogy ezen infrastruktúra-beruházások létrejöhessenek, és ezeket a mindenkor hazai kormányzat képességei szerint támogassa.

- ❖ Piacképzési hozzájárulásuk szempontjából hogyan rangsorolná a projekteket?

Piacképzési hozzájárulások szempontjából meglátásunk szerint az alábbi rangsor állítható fel:

- Észak-Dél folyosó, feltételezve a szlovák-magyar interkonnektor megvalósulását: amely egyben a hazai jövőbeli forrásdiverzifikáció egyik alapja is lehet;

- LNG terminálok, feltételezve a horvát-magyar kétirányú, és az ukrán-magyar kétirányú szállítási lehetőség megvalósulását;
- Déli áramlat;
- Nabucco, feltételezve, hogy a nyomvonal érinti Magyarországot és Ausztriát, valamint Szlovéniát.

A hazai forrásdiverzifikáció és versenyző nagykereskedelmi piac megvalósulása érdekében nem feltétlenül szükséges mind a négy projektnek megvalósulnia, azonban elengedhetetlen, hogy bővüljön a Magyarországot (is) érintő földgáz-vezeték hálózat.

❖ A fent említetteken kívül mely tényezőket tartja meghatározónak a 2015 utáni modell kialakítása szempontjából?

A 2015 utáni piaci helyzet és a kitűzött célok megvalósulása szempontjából nem annyira az egyes modellverziók a relevánsak, sokkal fontosabb, hogy a kialakuló piaci formában az alábbi tényezők – modelltől függetlenül - érvényesüljenek, hiszen csak ebben az esetben lehet valódi verseny és egészséges piaci környezet kialakulására számítani:

- valós piaci árszintet tükröző kiskereskedelmi árak: akár fennmarad az egyetemes szolgáltatás, akár nem, a kiskereskedelmi termékáraknak tükröznie kell a valós piaci árszintet függetlenül attól, hogy az árak (az ESZ rendszeren keresztül) hatósági kontroll révén vagy (ESZ rendszer nélkül) a kereskedők által generált verseny révén alakulnak ki;
- egyenlő elbánás és átláthatóság: az infrastruktúrához való hozzáférés szabályainak az egyenlő elbánás és az átláthatóság elvén kell alapulniuk, a rendszerhasználati díjaknak pedig a valós költségeket kell tükrözniük;
- a szabályozásnak kiszámíthatónak, konzisztensnek és diszkriminációmentesnek kell lennie: mindennemű versenytorzító, diszkrimináló, egyes szereplőt vagy szereplőket preferáló vagy diszpreferáló szabályok elfogadhatatlanok akár szabályozási előírásokról, akár infrastruktúráról, akár szociális támogatásról vagy adózásról van szó, a szektort érintő előírásoknak, adó- vagy egyéb terheknek előre tervezhetőnek, méltányosnak és arányosnak kell lenniük;
- a szolgáltatások szociálisan hátrányos helyzetűek általi megfizethetőségét nem szabályozási eszközökkel (pl. általános árszabályozással), hanem szociális intézkedések révén, speciális és célzott eszközökkel kell biztosítani, amely egyrészt társadalmi szempontból igazságosabb megoldást jelent, másrészt kevésbé torzítja a versenyt.

2. A modellváltás hazai előfeltételei

❖ Egyetért-e a fenti megállapításokkal?

A modellváltás hazai előfeltételeit leíró helyzetelemzéssel alapvetően egyetértünk: a piac a 2004-es piacnyitás óta folyamatosan fejlődik, melynek következtében nőtt a szabadpiaci verseny mértéke és a fogyasztók – elsősorban az ipari fogyasztók – kereskedőváltási hajlandósága, továbbra is meghatározó maradt azonban az import beszerzések aránya, és az ország importfüggősége.

Fontos kiemelni, hogy a piaci mechanizmusokban való túlzott beavatkozások nem segítik elő a verseny további fejlődését, a forrásdiverzifikáció erősödését, a Nemzeti Energiastratégiában kitűzött egyéb célok (pl. energiahatékonyság növelése) teljesítését, és így hosszú távon a fogyasztók érdekeivel is ellentétesek. A mesterségesen alacsonyan tartott kiskereskedelmi árak például egyrészt ellehetetlenítik az új piaci szereplők megjelenését, illetve megnehezítik a már piacon lévők helyzetét (mivel nem tudnak megfelelően reagálni az egyre növekvő beszerzési árakra, és változatlan bevétel mellett magasabb költségszinten működnek), másrészt a nemzetközi folyamatokkal ellentétesen azt az üzenetet közvetítik – hibásan – a fogyasztók felé, hogy a földgázforrások nemzetközi drágulása a hazai piacot nem érinti. A nyomott kiskereskedelmi piaci árak nehezítik az energiahatékonysági célkitűzések elérését is, hiszen nem ösztönözik a fogyasztás visszafogására.

❖ A villamos energia piacon milyen beruházási feltételekkel jelenhetnek meg a földgázos erőművek 2015 után?

A földgázos erőművek jövőbeli megjelenése kapcsán elsősorban azt kell vizsgálni, hogy 2015 után kell-e, lehet-e egyáltalán további földgázos erőművek megjelenésére számítani. Ennek kapcsán két szempontot szükséges figyelembe venni.

Egyrészt a jelenlegi erőmű kapacitások az aktuális piaci igényeket elégítik ki. A gazdaság várt jövőbeli növekedése ugyanakkor – ahogy azt a Nemzeti Energiastratégia is megfogalmazza – az energiaigények növekedéséhez vezet, amely a tervezett energiahatékonysági intézkedések révén sem kompenzálható teljes mértékben. Figyelembe véve a hazai erőművek jelenlegi állapotát és a várható energiaigény-növekedést, a jövőben mindenképpen szükségessé válik a hazai erőmű-kapacitások bővítése, akár új erőművi beruházások, akár meglévő erőművek fejlesztése révén. Kérdéses azonban, hogy ezen új erőművek földgáz üzeműek lesznek-e, mely kérdést elsősorban a földgáz beszerzési árak jövőbeli alakulása, a megújuló energiaforrásokra való áttérés és a kapcsolódó célkitűzés teljesítésének üteme, valamint a paksi atomerőmű tervezett bővítésének megvalósulása befolyásol. Utóbbi két szempontot figyelembe véve nem állítható teljes bizonyossággal, hogy a jövőben a villamosenergia-termelésben szükséges a meglévő földgázos kapacitások szintjének fenntartása.

Ugyanakkor a jelenlegi helyzetben nagyon nagy problémával szembesülnek a földgáztüzelésű erőművek az európai piacon is, hiszen (az olcsó lignit és szénttüzelésű erőművek miatt) rendkívül alacsony villamos energia tőzsdei árak mellett a drága földgáz alkalmazása nem rentábilis, ezért ezen erőművek teljes kapacitásának csak töredéke kerül kihasználásra, az is főként csúcs időszakban. A földgázos erőművek megfelelő mértékű kihasználtsága és az ilyen erőművekbe történő jövőbeli beruházások kizárólag akkor képzelhetők el, ha a 2015 utáni gáz-gáz verseny kialakulása folytán a földgáz hosszú távon kiszámítható piaci ára Magyarországon eléri azt a szintet, amely mellett már megéri ilyen eszközbe beruházni.

❖ Hogyan ítéli meg a kiskereskedelmi szegmens fejlődési ütemét a szabadpiaci nyitás óta? Mik a további fejlődés előfeltételei?

A kiskereskedelmi piacon a szabadpiaci nyitás óta lezajlott főbb folyamatokat, változásokat, illetve a versenypiac mai napig tartó sok éves fejlődését szükségszerűnek és előremutatónak tartjuk. Bár az üzleti piac megnyitására korábban került sor, és így a versenypiac ebben a szegmensben mára magasabb fejlettségi szintet ért el, tapasztalataink alapján a váltási hajlandóság – a nehézségek és a szabályozott árak ellenére – a lakossági szegmensben is magas.

Nem szabad azonban figyelmen kívül hagyni, hogy a verseny kialakulása egy hosszabb folyamat, amelynek során a feltételeket a piaci tapasztalatokra és visszajelzésekre építve folyamatosan módosítani, javítani szükséges. Piacfejlődési szempontból természetesnek mondható, hogy a piacnyitást követően vannak olyan elemek, amelyekre a szereplők – részben idő hiányában, részben szakmai-iparági korlátok, illetve sajátosságok miatt – kevésbé tudtak felkészülni, a verseny fejlődésével azonban ezen elemek is megvalósíthatóvá, sőt szükségessé válnak. Ezen felül azonban vannak olyan szabályozási előírások is, amelyek ugyan időben bevezetésre kerültek, de a már meglévő tapasztalatok alapján további finomításuk, illetve módosításuk szükséges.

A további fejlődés egyik legfontosabb feltétele ezeknek a még meg nem valósult vagy a meglévő tapasztalatok alapján módosítandó szabályozási elemeknek a feltérképezése és újragondolása. Ennek során csakis olyan szabályozási környezet kialakítása lehet a cél, amely teljes mértékben támogatja a versenypiaci folyamatokat és a valós liberalizációt a teljes piacon – mind az üzleti, mind a lakossági szegmensben (ahol ma még nem tekinthető teljes körűnek a verseny –, és amely támogatja – de legalábbis nem nehezíti – új piaci szereplők megjelenését, valamint a már piacon lévő „kihívók” piaci tevékenységét. A verseny megerősítése szempontjából elengedhetetlenül szükségesek az életképes üzleti modellek, amelyeket nem nehezítenek olyan szabályozási intézkedések, mint az alternatív szereplőket érintő extra terhek (pl. kereskedőváltás során keletkező extra költségek) vagy a bevételi lehetőségek mesterséges korlátozása (pl. árszabályozás révén).

E tekintetben fontos előfeltételnek tartjuk a lakossági és a KKV szegmensben – az egyetemes szolgáltatásra jogosult fogyasztók esetén – a valós piaci ár alapú egyetemes szolgáltatási ár meghatározását, valamint magának az egyetemes szolgáltatási rendszernek

a megszüntetését, illetve az ezt igénybevevők körének jelentős szűkítését tekintve, hogy jelenleg az ESZ a legdrágább szolgáltatás.

A piac további fejlődését a szabályozás mellett meg fogja határozni a felhasználók igényeit kielégítő új, innovatív termékek és szolgáltatási formák megjelenése infrastrukturális változások (pl. Smart metering), illetve új típusú szerződések – csúcs-völgy termék megjelenése, rövid távú szerződések létre jötte („hétvégére veszek gázt a nyaralóba”), gázzsámla biztosítás stb. – formájában. Más hálózatos vezetékes iparágak (pl. telekommunikáció) tapasztalatai alapján, amennyiben léteznek komplex felhasználói igények és a piac egészséges működése szabályozási eszközök révén biztosított (nem akadályozott), akkor válaszul előbb-utóbb eladói oldalon is megjelennek a szükséges megoldások. A szabályozásnak e tekintetben az a feladata, hogy lépést tartson a változó piaci igényekkel, és tegye lehetővé a piaci szereplők számára, hogy a megjelenő vevői igényeket minél hatékonyabban tudják kielégíteni.

Amennyiben a kiskereskedelmi piacon biztosított a fentieknek megfelelő támogató (vagy legalább nem akadályozó) szabályozás, megvalósul a beszerzési források diverzifikáltsága, az árak szabadon, a piaci viszonyoknak megfelelően alakulnak (és nem születnek azt jelentősen korlátozó döntések), a piacra lépés feltételei pedig biztosítottak bármely érdeklődő számára, azaz összességében a piac az új belépők számára vonzóvá bizonyul, a tényleges verseny kialakulása és fejlődése gyakorlatilag „edukációs” kérdéssé válik. A lakosságban már ma is megvan a hajlandóság a váltásra, a tényleges váltási aránya azon múlik, hogy a szolgáltatók milyen konkrét ajánlatokkal jelennek meg, illetve mennyire tudják a fogyasztókat a váltás előnyeiről meggyőzni.

Mindezek mellett fontos, hogy a 2015 utáni modell kialakítása szempontjából általunk fontosnak tartott tényezők – valós piaci árszint kialakítása, diszkriminációmentes infrastruktúra-hozzáférési szabályok stb. (ld. korábban) – maradéktalanul érvényesüljenek.

❖ A fent említetteken kívül a hazai piac fejleményei közül mely tényezőket tartja meghatározónak a 2015 utáni modell kialakítása szempontjából?

A piac 2004-es nyitása óta végbement fokozatos verseny erősödés során az alábbi tendenciák rajzolódtak ki. Véleményünk szerint ezek a tendenciák nem értek véget, sőt a jövőben is erősödni fognak, ezért a létrejövő modellnek – bármelyik legyen is az – mindenképpen ezen tendenciákra építve, azokat általános érvényű folyamatoknak tekintve kell létrejönniük.

Felhasználó oldali tendenciák:

- A fogyasztók kezdetben kizárólag az árra koncentráltak, azonban évek óta nő a verseny egyéb termékjellemzők – pl. a számlázás pontossága és megbízhatósága, az ügyfélszolgálat és ügyfél kapcsolattartás minősége, és különösen az „EMFESZ-sztori” óta az ellátásbiztonság – tekintetében is. A piac további fejlődése révén bizonyosan

meg fog jelenni az igény új, komplexebb, rugalmasabb termékek iránt is, melyek szintén jelentős versenytényezővé válnak.

- A fogyasztók mind nagyobb része jelenik meg a verseny piacon: az ipari fogyasztók tudatossága már ma is jelentős, egy-egy nagy fogyasztó esetén nem ritka az olyan komoly felkészültségű szakemberrel való támogatottság sem, akinek általános piaci tájékozottsága megközelíti a kereskedőét. Magas fokú felkészültségüknek és az általuk vásárolt nagy mennyiségű földgáznak köszönhetően jelentős ezen ügyfelek árleszorító képessége is. Emellett a kisebb fogyasztással rendelkező ügyfelek versenytudatossága is folyamatosan nő: a lakossági, valamint a kis- és középvállalati fogyasztók árérzékenysége – elsősorban gazdasági helyzetükből adódóan – erősnek mondható, számukra az ár mellett a számlázás áttekinthetőségének és pontosságának van kiemelt szerepe.

Kereskedői tendenciák:

- A piacukat védeni kényszerülő – elsősorban inkumbens – kereskedők a fenti fogyasztói igényekre és változásokra reagálva igyekeznek egyre több olyan eszközt (szerződés mellé adott ajándékok, „last call” opció, hosszú felmondási idejű szerződések stb.) bevetni, amellyel az ügyfelek elvándorlását lassítani, és így a verseny erősödését késleltetni tudják. A jövőben kialakításra kerülő modell egyik sarkalatos pontja, hogy mekkora teret enged ezen piaci folyamatoknak és ezáltal mennyire gátolja vagy segíti elő a verseny további fejlődését.
- A kereskedők száma az elmúlt években érezhetően növekedett, bár az aktívan tevékenykedő piaci szereplők száma nagyjából azonos szinten van. A jövőben a piacra lépéshez kapcsolódó adminisztratív feltételeket úgy szükséges megállapítani, hogy az ne korlátozza a versenyt, de még megfelelő garanciákat nyújtson a piacidegen viselkedés elkerülésére. Fontos az is, hogy olyan működési feltételek kerüljenek kialakításra, amelyek nem terhelik feleslegesen – extra költségekkel vagy többlet adminisztrációval – a kereskedőket, ezen többletterheket ugyanis a kereskedők várhatóan a fogyasztók felé továbbterhelik, amely egyértelműen negatív hatással van a verseny erősödésére.

Termékoldali tendenciák:

- A nagyfogyasztói szerződések – főként árazásukat tekintve – jelentős változáson mentek keresztül 2004 óta. Kezdetben léteztek a közüzemi árhoz kapcsolt, annak bizonyos százalékos szintjei közé szorított árazási megoldások, majd megjelentek előbb az olajhoz, később pedig a SPOT árhoz, illetve ezeknek valamilyen kombinációjához kapcsolt gázárzási megoldások. Ez a folyamat jelenleg is tart, a jövőben további verziók megjelenése várható. Az egyes árazási lehetőségek között a felhasználók – pl. a banki szektorhoz hasonlóan – egyre inkább a várható kockázatok alapján tudnak választani.
- Szintén a nagyfogyasztói szerződésekben mutatkozik meg a rendszerhasználati díjak (RHD) kiszámításának széles skálán való megjelenése, a piac e tekintetben sem tisztult még le teljesen. A kapacitás termékek átalakulásával, a kereskedők részére rendelkezésre álló portfólió optimalizálási lehetőségek bővülésével várható ezen elem további erős, innovatív változása. A változások célja, hogy a kereskedők minél alacsonyabb RHD-t tudjanak a felhasználó felé kiejánlani, miközben párhuzamosan

saját kockázatukat is megpróbálják minimalizálni. A jövőben a piac fejlődése szempontjából éppen ezen tendenciák miatt a jelenleginél is fontosabbá válik a pontos allokáció és az RHD elszámolások pontosságának növekedése. Véleményünk szerint elsősorban a megfelelő szabályozási környezet tudja mindezt garantálni.

3. A modellváltás régiós előfeltételei

❖ Egyetért-e a megállapításokkal?

A megállapításokkal alapvetően egyetértünk, ugyanakkor a modell-verziók megalapozása és értékelése szempontjából szükséges lenne a fejezetben foglaltak részletesebb kifejtése, adatokkal való alátámasztása, és a jövőben várható trendek bemutatása.

❖ Hogyan látja a középtávon az európai földgázpiaci keresleti-kínálat viszonyok alakulását? Milyen módon hat ez a lehetséges jövőbeni földgázpiaci modell-alternatívákra?

Meglátásunk szerint az európai kereslet és kínálat egyensúlyi szintje közelítőleg azonos szinten fog alakulni középtávon, nem várunk jelentős mennyiségi vagy ár sokkot egyik oldalon sem, várakozásaink szerint fent maradnak a piac jelenlegi mennyiségi és ár tendenciái.

Mindazonáltal a kereslet és kínálat szerkezeti változásai jelentősek lehetnek. Egyrészt keresleti oldalon a növekvő fogyasztói tudatosság komplexebb termékeket fog életre hívni, ami az árverseny mellett innováció és tudásalapú versenyt is fog generálni, és eddig kevésbé tudatos fogyasztói csoportokat is a verseny irányába terelhet. Másrészt kínálati oldalon a várhatóan növekvő forrásdiverzifikáció, és az országok közötti elosztási csatornák bővülése az európai belső piacot egy sokkal inkább likvid, valamint rugalmasabb, a pillanatnyi és földrajzi területenként jelentkező kereslet-kínálati egyensúlytalanságokra gyorsabban reagálni tudó piac irányába fogja terelni. Ez alapján a lehetséges modell-alternatívák közül véleményünk szerint a nagykereskedelmi versenymodellnek lehet a legtöbb létjogosultsága, mivel ez a modell enged leginkább teret mind keresleti, mind kínálati oldalon a szerkezetbeli változásoknak. Fontos azonban hozzátenni, hogy mindez a megfelelően támogató szabályozási környezet nélkül nem valósulhat meg.

- ❖ A jelenleg érvényes szerződéses gyakorlat és a piaci fejlemények alapján milyen szerződéses feltételeket tartana reálisnak egy esetleges jövőbeni TOP szerződés megkötésekor (mennyiség, időtartam, árazás)?

A várhatóan jelentős, fent említett keresleti és kínálati szerkezeti átalakulásoknak köszönhetően a jövőben látunk lehetőséget arra, hogy a klasszikusan hosszú évekre kötött TOP szerződéses modelltől és feltételrendszerrel eltérően egy rugalmasabb gyakorlat kerüljön kialakítására.

Amennyiben mindezek ellenére mégis sor kerül TOP szerződés megkötésére, akkor egy legfeljebb 5 éves futamidejű szerződést látunk elfogadhatónak, melynek mennyisége maximum az ESZ piac méretével lenne azonos. Ezen szerződés árazása opcionálisan változna minden évben annak megfelelően, hogy az elmúlt 12 hónapban a magyarországi ENTRY pontokon elérhető átlagos gázárak közül a SPOT-alapú vagy az OLAJ-alapú árak voltak-e az alacsonyabbak. A tárgyévben mindig az előző évben alacsonyabb átlagértéket eredményező ártípus lenne az alkalmazandó. Ezzel elkerülhető lenne a kockázata egy helytelenül megválasztott X:Y arányú SPOT-OLAJ vegyes árazásnak, és a vevő (pl. egy domináns magyar nagykereskedő) várhatóan mindig az éppen aktuálisan alacsonyabb áron tudná átvenni a gázt. Mindez biztosítaná az ESZ szegmens részére az elérhető legalacsonyabb, de a piaci szinttől nem elrugaskodott árat (mint például a 2010 júliusa előtti ESZ ármeghatározási rezsimben). Amennyiben egy versenypiaci kereskedő saját lehetőségeiből fakadóan és versenypozíciójának köszönhetően ezen ár alatt is tud szolgáltatni, akkor további verseny tud generálódni az ESZ szegmens versenypiacra csábításáért.

- ❖ Mi a véleménye a Gas Target Model közép-európai alkalmazhatóságáról? Annak milyen előfeltételeit tartja fontosnak? Mik a regionális gázpiac kialakulásának akadályai?

-

- ❖ A fent említetteken kívül a globális, az európai és a régiós piac fejleményei közül mely tényezőket tartja meghatározónak a 2015 utáni modell kialakítása szempontjából?

Az USA a palagáz készleteinek köszönhetően jelentős földgáz exportórré válik, az LNG szerepe felértékelődik, az oroszországi gázkészletek pedig jelentős piacra lelnek Ázsiában – elsősorban Kínában. Mindennek köszönhetően – a magas szállítási költségek ellenére – kedvező árú földgáz áramlik nyugati irányból Európába, ugyanakkor Oroszország számára nem lesz annyira fájdalmas a magyar piaci „elvesztése”.

4. Az Európai Unió szabályozási keretrendszere

- ❖ A fent említetteken kívül milyen, az infrastruktúrához történő hozzáféréssel kapcsolatos kérdés tárgyalását tartja szükségesnek a 2015 utáni gáz nagykereskedelmi modell kialakítása szempontjából?

6. Üzleti modell alternatívák - Nagykereskedelmi versenymodell

- ❖ A gázpiaci üzleti modell kulcskérdései pontban megadott szempontok alapján értékelje a nagykereskedelmi versenymodellt!

Az energiapiac hosszú távú jövőjét alapvetően az alábbi három célkitűzés, és az azokra adott válaszok határozzák meg:

- ellátásbiztonság,
- áruk rugalmassága és a mindenkori piaci árakhoz való igazodás,
- szociális szempontok.

A modellek értékelése és a modellek közötti választás valójában annak lehet függvénye, hogy ezen célok elérését az egyes modellek milyen mértékben segítik elő, illetve hogy van-e egyáltalán létjogosultsága a modellektől várni ezen célok elérését.

A szociális szempontok érvényesítése véleményünk szerint független az alkalmazott modelltől. A szociális szempontokat szociális kérdésként kell kezelni, és ennek megfelelő eszközöket kell alkalmazni. Az árak befagyasztása például megítélésünk szerint nem a leghatékonyabb módja az energiaszolgáltatások megfizethetősége biztosításának. A mesterségesen alacsonyan tartott árak egyrészt eltérítik a piaci folyamatokat, és elriasztják az új belépőket, ezáltal tulajdonképpen akadályozzák a verseny további fejlődését. Ugyanakkor jelen társadalmi viszonyok között nem indokolt minden felhasználó támogatása, sokkal megfelelőbb lenne egy célzott, csak a valóban rászoruló rétegekre irányuló támogatási rendszer. A szociális szempontok érvényesítésére – az akár ártámogatáson, akár egyéb eszközökön keresztül valósul meg – célszerűbb lenne egy, a kialakításra kerülő modelltől teljesen független rendszer létrehozása, és a mindenkire kiterjedő árkorlátozás megszüntetése. A jövőbeli modell kialakításának – modell-választástól függetlenül – sarkalatos pontja, hogy kialakításra kerüljünk egy – a modelltől független – jól átgondolt és részletesen kidolgozott szociális támogatási rendszer, amely más szektorok – például telekommunikáció – tapasztalatait is figyelembe veszi.

Nem kétséges, hogy a hazai földgázpiac egyik legfontosabb célkitűzésének az ellátásbiztonság megőrzésének kell lennie, ugyanakkor véleményünk szerint az ellátásbiztonság szintén olyan kérdés, amelyet nem feltétlenül a kiválasztásra kerülő modellen keresztül szükséges kezelni.

Ellátásbiztonság szempontjából leginkább az olyan esetleges keresleti-kínálati, elsősorban EU-szintű sokkhelyzetekre kell felkészülni, amelyek eredményeként a hazai fogyasztók nem, vagy csak rendkívüli felárért tudnának elegendő földgázhoz jutni. Ilyen helyzetek valójában csak komoly krízis esetén fordulhatnak elő, melyek – akár az időjárás, akár a politika okozza őket –, kellően ritkán fordulnak elő ahhoz, hogy ezeket a sokkokat más eszközökkel is képesek legyünk kivédeni. Az ellátás stabilitását hazánkban elsősorban az EU szinten egyébként is jelentős tárolókapacitás segítségével lehet megfelelően és költséghatékonyan megoldani. Az ellátásbiztonság biztosítására – figyelembe véve a hazai tárolókapacitásokat, és azt, hogy ezen krízishelyzetek kellően ritkán fordulnak elő – véleményünk szerint nem életszerű és különösen nem költséghatékony egy olyan modell kiépítésével berendezkedni, amely elsődlegesen az ellátásbiztonságot hivatott biztosítani. Egy ily módon „túlbiztosított” modell várhatóan nagyobb költségeket okoz ugyanis, mint amennyi haszna lenne egy potenciális krízis esetén.

Mindezek alapján a kialakításra kerülő modellnek elsősorban az árak rugalmasságát, a mindenkori piaci árakhoz való igazodás lehetőségét kell biztosítani, amely egyben a legnagyobb garanciát is jelenti a hazai földgázpiaci verseny erősödésére. A felvázolt három modell közül véleményünk szerint a nagykereskedelmi versenymodell felel meg ennek a szempontnak leginkább, hiszen ez garantálja legnagyobb mértékben, hogy a nemzetközi ártrendek hazai piacon is érvényesüljenek.

❖ Mennyire megvalósítható a fenti modell? Mi kell ahhoz, hogy a piaci szereplők között tényleges verseny alakuljon ki a magyar nagykereskedelmi piacon?

A nagykereskedelmi modell megvalósulását elsősorban a hazai gazdasági és nemzetközi piaci fejlemények határozzák meg, nevezetesen az, hogy lesz-e elegendő befektetett tőke az iparágban ahhoz, hogy kellő számú kereskedő lépjen piacra és működjön aktívan a források diverzifikálásában és EU-n belül „terítésében”, valamint hogy a hazai piac kellően vonzó lesz-e ezen tőke számára. Az ismert infrastrukturális és szabályozási keretek és változások megfelelő alapot tudnak mindehhez biztosítani, de feltétlenül szükséges azon feltételek megteremtése, amelyek az új piaci belépők számára is vonzóvá teszik a piacot, illetve kerülni kell azokat az intézkedéseket (ld. korábbi kérdésekre adott válaszaink), amelyek megnehezítik vagy akár ellehetetlenítik a kisebb szolgáltatók piaci jelenlétét. A közgazdasági alapokból kiindulva, amennyiben adottak a piacra lépés feltételei (azokat nem akadályozzák adminisztratív és tőkekorlátok), van kellő mozgástér a fejlődésre, és van kiszámítható profit a tevékenységben – mind a bevételi potenciál, mind a korrekt költségszint tekintetében –, akkor előbb-utóbb kialakul a ténylegesen versenyző piac, és lesz a piac méreteihez igazodó számú eladó.

❖ Milyen kockázatokat lát a nagykereskedelmi versenymodell kapcsán?

Jellegéből adódóan a modell kockázatai leginkább két szempontból érzékelhetőek:

- Ellátásbiztonság szempontjából kérdés, hogy mi történik egy esetleges krízis esetén, hiszen a modell – mint ahogy egyetlen modell sem - önmagában nem jelent teljes körű garanciát az ellátásbiztonságra vonatkozóan. Mint fentebb kifejtettük erre a kérdésre nem a modellnek magának kell választ adnia, az ellátás biztonságát más eszközökkel – például meglévő tárolókapacitásaink révén – is lehet biztosítani. Az esetleges krízisek időtartama várhatóan nem lesz oly mértékű, hogy azt a megfelelő mennyiségben rendelkezésre álló stratégiai gáztartalékkal ne lehetne áthidalni, így a modell ezen kockázata alacsony szintű.
- Szociális szempontból az jelenti a fő kockázatot, ha az árak jelentős mértékű – sokszerező – változáson mennek át vagy tartósan kerülnek tömeges szociális problémát okozó szintre. Véleményünk szerint – mint azt fentebb szintén kifejtettük – e tekintetben szintén nem a modellnek magának kell a problémát kezelnie, hanem egyéb eszközöket szükséges alkalmazni. A tárolók használata és a tárolókapacitások „felélése” azonban legfeljebb csak rövid távon jelent megoldást, hosszú távon közgazdaságilag nem indokolt és versenytorzító hatású az árak tartós eltérése a piaci árszinttől. Ehelyett a szociális támogatás egyéb eszközeit szükséges alkalmazni. Fontos azonban megjegyezni azt, hogy az, hogy az energiaárak szintje mennyiben szociális kérdés, az ország gazdasági helyzetétől is függ – mely azonban elsősorban az állam és nem az iparág felelőssége –, éppen ezért is megfelelőbb a szociális szempontok kezelését modelltől és a földgáz piaci szereplőktől függetlenül kezelni. Mindazonáltal az árak jelentős mértékű – sokszerező – változását szintén nem tartjuk magas faktorú kockázatnak.

❖ Kezelhetőnek tartja-e ezeket a kockázatokat? Milyen módon?

Nem létezik olyan modell, rendszer vagy folyamat, amelyben az esetlegesen jelentkező kockázatok nullára redukálhatók, de – mint korábban kifejtettük – mind az ellátásbiztonság terén, mind a szociális szempontból jelentkező kockázatokra adható a kiválasztásra kerülő modelltől függetlenül olyan válasz, mely az érintett feleket arányosan és méltányosan terheli, egyik szereplőtől sem kíván rendkívüli teherviselést, ugyanakkor elősegíti a verseny fejlődését, amely hosszú távon a fogyasztói jólét alapja.

❖ A jelenlegi szabályozásban melyek a fenti modell megvalósításának legnagyobb akadályai?

A jelenlegi szabályozásban a legnagyobb korlátot az egyetemes piac árszabályozása, és ezáltal a piaci árak szabad alakulásának és a nemzetközi ártrendek érvényesülésének

hiánya okozza. Amennyiben az árszabályozás nem enged nagyobb teret a mindenkori EU piaci árszintekhez történő gyorsabb és nagyobb fokú igazodásra, és nem jön létre egy jobban (előre) tervezhető árkalkulációs rendszer, akkor bármilyen kedvezően alakul is az infrastrukturális helyzet vagy a hazai szabályozási környezet, közgazdaságilag nincs értelme az iparágba befektetni, és a jelenlegi szereplők távozásra vagy piaci szerepük csökkentésére kényszerülhetnek, a potenciális új kereskedők pedig várhatóan távol maradnak a piactól.

6. Üzleti modell alternatívák - Szabályozott ESZ + versenypiac

- ❖ A gázpiaci üzleti modell kulcskérdései pontban megadott szempontok alapján értékelje a Szabályozott ESZ + versenypiac modellt!
- ❖ Mennyire megvalósítható a fenti modell? Lenne-e Ön ESZ nagykereskedő?
- ❖ Milyen időtávra lenne célszerű kijelölni az ESZ nagykereskedőt?
- ❖ Milyen kockázatokat lát a szabályozott ESZ + versenypiac modell kapcsán?
- ❖ Kezelhetőnek tartja-e ezeket a kockázatokat? Milyen módon?

A szabályozott ESZ + versenypiac modellnek – a versenymodellhez képest – az ellátásbiztonság okán vagy szociális szempontból lehet létjogosultsága.

Az ESZ nagykereskedő létezése mindenképpen jelent valamiféle magasabb biztonságot az ellátás tekintetében, ugyanakkor egyrészt ez a modell sem garantálja teljes körűen az esetleges ellátási krízisek és a belőlük fakadó földgázhiány elkerülését, miközben a rendszer fenntartása nyilvánvalóan drágább a nagykereskedelmi versenymodellhez képest.

Szociális szempontból ugyanakkor ezt a modellt kevésbé előnyösnek tartjuk a versenymodellhez képest. Egyrészt – mint ahogy azt már említettük – az ESZ rendszer fenntartása drágább, másrészt – ahogy azt a jelenlegi piaci helyzet is mutatja – az ESZ árak egyértelműen magasabbak a szabadpiaci áraknál. Így szociális szempontból – azaz a megfizethetőséget tekintve – a tisztán versenypiaci modell előnyösebb, hiszen – fair árszabályozás mellett – várhatóan alacsonyabb árakat eredményez.

A szabályozott ESZ + versenypiac modell véleményünk szerint valamiféle átmenetet képezhet a jelenlegi helyzetből a versenymodell irányába, de hosszú távon nem tartjuk fenntarthatónak és hatékonynak.

6. Üzleti modell alternatívák - Domináns nagykereskedői modell

- ❖ A gázpiaci üzleti modell kulcskérdései pontban megadott szempontok alapján értékelje a Domináns nagykereskedői modellt!
- ❖ Mennyire megvalósítható a fenti modell?
- ❖ Milyen kockázatokat lát a domináns nagykereskedői modell kapcsán?
- ❖ Kezelhetőnek tartja-e ezeket a kockázatokat? Milyen módon?

A domináns nagykereskedői modell gyakorlatilag a jelenlegi helyzet továbbvitelét jelenti, annak összes – fentebb említett – hibájával és hiányosságával együtt. Hosszú távon egyetlen előnye az esetlegesen magasabb ellátásbiztonságban nyilvánulhat meg, amely azonban nincs arányban a modell „költségeivel”, azaz a versenypiac hiányából fakadó magasabb árakkal és magasabb beszerzési költségekkel, valamint az ESZ mennyiségi és a TOP szerződés pénzügyi kockázataival.

Hosszú távon ezt a modellt csak akkor tartjuk elképzelhetőnek, ha mellette – szabályozási és egyéb eszközök révén – garantálható a kiskereskedelmi piaci verseny erősödése, a forrásdiverzifikáció növekedése, valamint a megújuló energiaforrások elterjedése. Meglátásunk szerint azonban mindezek csak olyan súlyos szabályozási és kormányzati beavatkozás mellett biztosíthatók, amelyek teljesen ellehetetleníthetik a piaci szereplők működését és az EU elvárásainak való megfelelést.

- ❖ Melyik modellváltozat áll az Ön / az Ön által képviselt vállalat szívéhez a legközelebb? Válaszát kérjük, indokolja is!

A fentiekben leírtak alapján véleményünk szerint a nagykereskedelmi versenymodell felel meg leginkább az általunk elvárt legfontosabb elveknek:

- valós piaci árszintet tükröző kiskereskedelmi árak;
- egyenlő elbánás és átláthatóság, költségeket tükröző RHD;
- kiszámítható, konzisztens és diszkriminációmentes szabályozás;
- szociális szempontok modellen kívüli kezelése.

- ❖ A fenti modelleken túlmenően milyen gáz nagykereskedelmi modell kialakítását tartaná célszerűnek 2015 után?

–